

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Valsts parāda krīzes ietekme uz ES pārvaldību" (pašiniciatīvas atzinums)

(2011/C 51/03)

Ziņotājs: **SMYTH kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2010. gada 29. aprīlī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"Valsts parāda krīzes ietekme uz ES pārvaldību".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2010. gada 7. septembrī.

Nemot vērā Komitejas pilnvaru termiņa atjaunošanu, pilnsapulce ir nolēmusi balsot par minēto atzinumu oktobra plenārsesijā un ir iecēlusi SMYTH kgu par galveno ziņotāju saskaņā ar Reglamenta 20. pantu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 466. plenārajā sesijā, kas notika 21. oktobrī, ar 120 balsīm par, 7 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Valsts parāda krīze, ko izraisīja finanšu un fiskālā krīze, apdraud ekonomikas un monetārās savienības (EMS) pastāvēšanu, tādēļ ir vajadzīgi efektīvi finansiāli, saimnieciski un politiski pasākumi. Tā ir atklājusi Izaugsmes un stabilizācijas pakta kā dalībvalstu finansiālās atbildības nodrošināšanas mehānisma nepilnības.

1.2 EESK atbalsta Padomes un ECOFIN līdz šim īstenotos pasākumus finanšu grūtībās nonākušo dalībvalstu atbalstam, izmantojot Eiropas finanšu stabilizācijas mehānismu (EFSM) un Eiropas finanšu stabilizācijas instrumentu (EFSF). Būdamis pagaidu risinājums, tas tomēr var veidot pamatu pastāvīgākai procedūrai un finansiāla atbalsta (ar attiecīgiem nosacījumiem) sniegšanas sistēmai, izveidojot patiesu Eiropas monetāro fondu. Būtu jāizvērtē arī priekšlikums nodibināt valsts parāda ES aģentūru, kas emitētu eiroobligācijas.

1.3 Lai neapdraudētu Eiropas tautsaimniecības atveseļošanas programmas mērķus, EESK iesaka eirozonā izstrādāt valsts parāda samazināšanas programmas, tādējādi nodrošinot zonas ekonomikas un monetāro stabilitāti. Tam jābūt savienojamam ar ekonomikas atlabšanu un nodarbinātības mērķiem, kas izklāstīti Komisijas paziņojumā "Eiropa 2020. Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei" un kurus krīze nopietni apdraud.

1.4 Turpmākajā ES pārvaldībā ir jābūvējas no pieredzes, kas gūta parāda krīzes laikā. Sākotnējie priekšlikumi par uzraudzību un sankcijām, ko izvirzījusi darba grupa ekonomikas politikas

jautājumos, liecina par pareizu virzību. EESK tomēr uzskata, ka papildus sankcijām būtu jāaplicina arī lielāka Eiropas mēroga solidaritāte valsts parāda pārvaldībā. EESK norāda, ka vēl nav formāla mehānisma rīcībai valsts parāda saistību nepildīšanas gadījumā. Tā ir strukturāla nepilnība EMS sistēmā, un politikas veidotājiem šis jautājums ir jārisina. Tomēr būtu vēlamas politiskas, nevis ekonomiskas sankcijas, lai izvairītos vēl vairāk palielināt attiecīgo valstu parādu.

1.5 Valsts parāda krīzes svarīgs cēlonis ir dažu ES dalībvalstu bezatbildīga fiskālā politika. Daļēji krīzi izraisīja tādi nepārdomāti aizņēmumi no bankām, kas sekmēja būvniecības un aktīvu "burbuļus", bet daļēji — arī kredītreitingu aģentūru spekulatīvā darbība. Krīzi lielā mērā sekmēja arī nodokļu maksātāju finansētie plašie banku glābšanas plāni dažās dalībvalstīs un tam sekojošā pasaules finanšu sistēmas nestabilitāte. Nākotnē vajadzīgas efektīvas reformas pasaules banku sistēmā, lai tāda rīcība neatkārtotos.

1.6 EESK cer, ka, nostiprinot Eiropas ekonomikas pārvaldību, kas jāsāk 2011. gada janvārī ar "Eiropas pusgadu", un labāk koordinējot dalībvalstu ekonomikas politiku⁽¹⁾, Eiropā varēs saglabāt darba vietas, kuras krīze ir nopietni apdraudējusi.

1.7 Tomēr EESK uzskata, ka vismaz euro zonas valstīm nepietiek tikai ar ekonomikas politikas koordināciju, bet tām ir vajadzīga īsta kopēja ekonomikas politika; tāpat ir lietderīgi (vismaz sākuma posmā) koordinēt budžeta politiku.

⁽¹⁾ COM(2010) 367 "Ekonomikas politikas koordinēšanas uzlabošana stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai — instrumenti labākai Eiropas ekonomikas pārvaldībai".

2. Krīzes vēsture — fiskālā politika Ekonomikas un monetārajā savienībā

2.1 Fiskālā disciplīna ir viens no makroekonomiskās stabilitātes pamatelementiem, jo īpaši tādā monetārā savienībā kā eirozona, kuru veido suverēnas valstis, kas saglabā atbildību par savu fiskālo politiku. Eirozonā valsts monetārā un valūtas kursa politika, lai reaģētu uz tajā notiekošiem satricinājumiem, vairs nav pieejama. Tādējādi ietekmes līdzeklis ir fiskālā politika, bet tā spēj labāk pielāgoties šādiem satricinājumiem, ja ir stabila.

2.2 Ir izveidoti vairāki mehānismi un īstenoti pasākumi, lai nodrošinātu stabilu fiskālo politiku un ierobežotu faktoros, kas apdraud cenu stabilitāti. Minētie pasākumi ir minēti Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 121., 123., 124., 125. un 126. pantā, un tie ietver Stabilitātes un izaugsmes pakta (pamatojoties uz 121. un 126. pantu), pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru (126. pants), monetārās finansēšanas aizliegumu (123. pants), privilīģētas piekļuves finanšu iestādēm aizliegumu (124. pants) un klauzulu, ar kuru noraida atbildību par citu saistībām (125. pants).

2.3 Līgumā ir paredzēts budžeta politikas pamatnoteikums, proti, dalībvalstīm ir jāizvairās no pārmērīga valsts budžeta deficīta. Tāpēc dalībvalstīm uzmanība galvenokārt jāpievērš tam, lai valsts gada budžeta deficīts nepārsniegtu 3 % no IKP, un valsts kopējā parāda apjoms attiecībā pret IKP jāsaglabā 60 % robežās vai zemāk.

2.4 Izņēmuma gadījumos budžeta deficīta atsaucēs vērtības pagaidu pārsniegšanu neuzskata par pārmērīgu, ja tā saglabājas tuvu noteiktajai robežai. Lēmumu par to, vai dalībvalstī ir pārmērīga budžeta deficīta stāvoklis, pieņem ECOFIN padome, rīkojoties saskaņā ar Eiropas Komisijas ieteikumu. Ja minētā padome pieņem lēmumu, ka dalībvalstī ir pārmērīga budžeta deficīta stāvoklis, nepieciešamie pasākumi ir paredzēti pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā, ietverot iespēju attiecīgajai valstij piemērot sankcijas.

2.5 Stabilitātes un izaugsmes pakta mērķis ir nodrošināt, lai vienmēr tiktu pieņemta pārdomāta budžeta politika. Stabilitātes un izaugsmes pakta ir noteikts dalībvalstu pienākums ievērot, lai nosakot vidējā termiņa mērķus atbilstīgi katras valsts īpatnībām, to budžeta pozīcijas būtu "tuvu līdzsvaram vai ar pārpalikumu". Pielāgošanās minētajiem nosacījumiem dalībvalstīm dotu iespēju pārvarēt parastās cikliskās svārstības, nepārsniedzot valsts budžeta deficīta atsaucēs vērtību, kas ir 3 % no IKP. Faktiski pastāv Stabilitātes un izaugsmes pakta koncepcijas un tā darbības liela neatbilstība. Kā nesen norādījusi Eiropas Centrālā banka (ECB):

"Tomēr atsevišķās dalībvalstīs ne vienmēr ievērota atbilstība Māstrihtas līgumā un Stabilitātes un izaugsmes pakta noteiktajām budžeta prasībām. Dažās valstīs atkārtojas un saglabājas pārkāpumi attiecībā uz valsts budžeta deficīta atsaucēs vērtību 3 % apjomā no IKP, liekot izdarīt secinājumu, ka vismaz šajos gadījumos minētā pakta īstenošana nav bijusi pietiekami stingra, un ir pietrūcis politiskās gribas. Dažādās valstīs pārāk optimistiskas izaugsmes prognozes, iegūto datu labošana, lielākas ieņēmumu svārstības, nekā paredzēts, kā arī pastāvīgs nenoteiktu izdevumu pieaugums ir par iemeslu dažādajām atkāpēm no fiskālajiem plāniem." ("Stabilitātes un izaugsmes pakta desmit gadi", ECB ikmēneša biļetena raksts, 2008.gada oktobris.)

2.6 Pirms pašreizējās vispārējās finanšu krīzes netika ievērota atbilstība EMS pamatā esošajiem fiskālajiem noteikumiem, bet varētu argumentēt, ka riski, kas saistīti ar valsts parāda problēmām monetārajā savienībā, rada krīzes otro posmu. Desmit vai vairāk gadu laikā aizvien vairāk palielinoties viegli pieejamu kredītu apjomam, kas radīja "mājokļu un celtniecības burbuļus", tiem sekojošie "ekonomiskie sprādzieni" dažās dalībvalstīs ir tajās radījuši spirālveidīgi pieaugošu parādu slogu. Šķiet mazliet ironiski, ka Grieķijas, Spānijas un Portugāles valdībām nevajadzēja izmantot nodokļu maksātāju naudu, lai finansētu pasākumus to banku sistēmu glābšanai banku krīzes laikā, taču šobrīd minēto valstu parādu problēmas apdraud banku stabilizāciju visā ES. Tas apliecina, ka banku glābšana, izmantojot nodokļu maksātāju naudu, nebija galvenais valsts parāda iemesls.

2.7 Banku krīzes laikā bieži tika apgalvots, ka atsevišķas bankas "ir pārāk lielas, lai tām ļautu bankrotēt"; šobrīd runā par dalībvalstīm, kurām ir būtiskas problēmas valsts parāda palielināšanās dēļ, bet kuras ir "pārāk svarīgas, lai pieļautu to maksātnespēju". Nodokļu maksātājiem nācās segt zaudējumus, lai glābtu bankas, kuru darbībā bija nopietni pārkāpumi, savukārt šobrīd, iespējams, vēl sāpīgāki valsts budžeta pielāgojumi dažās dalībvalstīs jāveic, ņemot vērā stāvokli starptautiskajos obligāciju tirgos. Nestabilitāte, kuru radījusi valsts parāda problēma, sāk apdraudēt arī pašu euro, un radot bažas, ka tā varētu aptvert vairākas eirozonas dalībvalstis.

2.8 Valsts parāda krīze ir uzticības krīze ES kopumā un jo īpaši eirozonai. Tai ir vajadzīgs gan politisks, gan finansiāls risinājums. Tās rezultātā citastarp tiek apšaubīta iepriekš minēto fiskālo pasākumu atbilstība mērķim nodrošināt vienotās valūtas stabilitāti. Var diezgan pamatoti argumentēt, ka Stabilitātes un izaugsmes pakts nav bijis veiksmīgs un Eiropā tagad ir jārada jauna fiskālā un monetārā sistēma, kas ļautu efektīvāk risināt kādas dalībvalsts tautsaimniecības lejupslīdes vai pat maksātnespējas problēmas. Ja tā, tad kāda varētu būt šī sistēma?

3. Alternatīvas fiskālās un monetārās sistēmas

3.1 Pēdējos mēnešos ir bijušas vairākas jaunas attīstības tendences gan politikas teorijā, gan politikas īstenošanā. Viens no interesantākajiem priekšlikumiem, lai risinātu problēmas saistībā ar valsts parāda krīzi un valsts nespēju to atmaksāt, ir Eiropas Monetārā fonda izveide (EMF) ⁽²⁾. Minētā priekšlikuma pamatā ir arguments, ka Starptautiskajam valūtas fondam (SVF) nav pieredzes situācijā, kad pastāv risks, ka kāda monetārās savienības valsts nevarēs atmaksāt parādu, bet ES rīcībā būtu daudz stingrāki izpildes mehānismi, ja tiktu izveidots EMF.

3.2 Eiropas monetārais fonds būtu uzskatāms par līdzvērtīgu politiskajiem pasākumiem saistībā ar neseno finansiālo sabrukumu, kad politikas mērķis bija lielu finanšu iestāžu sabrukuma novēršana. Eiropas Savienībai atgūstoties no banku krīzes, politiskajās diskusijās galvenā uzmanība tiek pievērsta reformām, kas pieļautu finanšu iestāžu maksātnespēju noteiktā kārtībā un lielākām maksātspējas problēmās nonākušām bankām paredzētu glābšanas fondu pašfinansēšanu. Citiem vārdiem sakot, pēc finanšu sistēmas stabilizācijas Eiropas politikas veidotāji šobrīd pievērš uzmanību tam, lai nodrošinātu, ka turpmāk krīzes gadījumā galvenais smagums gulstas uz finanšu iestādēm, nevis uz nodokļu maksātājiem. Banku reformas priekšlikumi aptver tādus pasākumus kā, piemēram, lielāks kapitāla apjoms, stingrāka uzraudzība, banku darbinieku prēmiju ierobežošana un likvidēšanas plānu izstrāde. EMS ietvaros vienotas valūtas aizsardzībai minētā sistēma ir jāpastiprina, lai risinātu problēmas saistībā ar nestabilitāti, ko rada EMS vienas dalībvalsts nespēja atmaksāt parādu vai saistību nepildīšana.

3.3 EMF izveides ierosinātāji norāda, ka tas atbilstu Līgumā noteiktajam pastiprinātas sadarbības principam un tādejādi Līgumā nebūtu jāievieš grozījums. Pareizi izveidots EMF novērstu nepilnības EMS struktūrā, kas radušās Stabilitātes pakta līdzšinējās neveiksmīgās īstenošanas dēļ un arī tāpēc, ka acīmredzami trūkst ticamības noteikumam, ka dalībvalstis nav atbildīgas par citu dalībvalstu saistībām.

3.4 Kādā veidā šādu fondu varētu finansēt? Lai mazinātu morālā kaitējuma problēmu, ar kuru šobrīd saskaras Vācija un Francija, līdzfinansējot ārkārtas atbalsta paketi Grieķijai, iemaksas EMF veiktu tikai tās valstis, kuras nav ievērojušas Māstrihtas kritērijus. To ieguldījumu apjoms būtu jānosaka, ņemot vērā divus kritērijus:

— 1 % gadā no “pārmērīgu parādsaistību” apjoma, kuru aprēķina kā starpību starp faktisko valsts parāda līmeni (iepriekšējā gada beigās) un Māstrihtas kritērijos noteikto ierobežojumu

jumu 60 % apmērā no IKP. Grieķijai, kuras parāda procentuālā vērtībā attiecībā pret IKP ir 115 %, iemaksas apjoms EMF būtu līdzvērtīgs 0,55 %;

— 1 % no pārmērīgā deficīta, t.i., deficīta apjoma attiecīgajā gadā, kas pārsniedz Māstrihtas kritērijos noteikto ierobežojumu, proti, 3 % no IKP. Grieķijai deficīts ir 13 % no IKP, un iemaksa EMF būtu 0,10 % apmērā no IKP.

Kopējais iemaksu apmērs par 2009. gadu Grieķijai būtu 0,65 % no IKP, kas ir ievērojami mazāk nekā pašreizējiem stingrības pasākumiem nepieciešamais apjoms.

3.5 Turklāt EMF varētu aizņemt līdzekļus tirgos, lai būtu pietiekami resursi papildus uzkrātajam iemaksām jebkādu prasību apmierināšanai. EMF varētu iejaukties, lai sniegtu finansiālu atbalstu, izmaksājot daļu no saviem līdzekļiem vai garantējot valsts parāda vērtspapīru emisiju. Kā piemēru un saistībā ar iepriekš notikušo var norādīt, ka, izmantojot ierosināto finansēšanas mehānismu, kopš EMS izveides EMF būtu varējis uzkrāt 120 miljardu *euro* lielas rezerves. Apvienojumā ar atbilstošu aizņemšanos tirgos būtu nodrošināti pietiekami lieli līdzekļi, lai jebkurai no mazākajām eirozonas dalībvalstīm finansētu glābšanu.

3.6 Lai nodrošinātu noteikumu ievērošanu, Eiropas Savienībai ir vairākas iespējas, sākot no atteikšanās piešķirt struktūrfondus, jaunu naudas līdzekļu garantiju atsaukšanas vai pat valsts izslēgšanas no eirozonas naudas tirgus. Minētās sankcijas pielietotu pakāpeniski, jo tās rada ievērojamu ekonomisku spiedienu uz dalībvalstīm, kuras neievieš iepriekš apstiprinātās reformu programmas.

3.7 Viena no EMF priekšrocībām būtu tā, ka būtu iespējams risināt problēmas saistībā ar kādas eirozonas valsts, kas neievēro reformu programmas noteikumus, parāda neatmaksāšanu plānotajā laikā. Salīdzinot ar neskaidrībām par parādu pārstrukturēšanu starptautiskajos obligāciju tirgos, EMF varētu dalībvalstīm ar neatmaksātu valsts parādu piedāvāt šīs parādsaistības ar standartatlaidi apmainīt pret parāda vērtspapīriem EMF. Tādējādi parāda maksātnespējas izraisītā negatīvā ietekme būtu ierobežota, un samazinātos arī finanšu iestāžu zaudējumi.

3.8 EMF atbalstītāji apgalvo, ka tas piedāvā būtiskas priekšrocības, kuras nedod vienkārša vērsšanās pie SVF. EMF varētu pārvaldīt problēmu, kas saistītas ar nespēju savlaicīgi atmaksāt valsts parādu, risināšanu, un tas samazinātu negatīvo ietekmi obligāciju un citos finanšu tirgos. Ņemot vērā secinājumus saistībā ar banku krīzi, minētā politika šobrīd ir jāvirza ne tikai uz turpmākās krīzes novēršanu, bet arī uz sagatavošanos tai. Iepriekš minētais attiecas arī uz valstu parāda krīzi. Kad pašreizējā krīze beigsies (ja tas notiks), Eiropai jābūt gatavai, ka tā atkārtosies.

⁽²⁾ Minētais priekšlikums pilnībā izklāstīts D. Gros un T. Mayer politikas dokumentā “How to deal with sovereign debt default in Europe: Towards a Euro(pan) Monetary Fund.” Politikas dokuments Nr. 202, Eiropas politikas pētījumu centrs, 2010. gada februāris. Daudzu šajā provizorisksajā atzinuma projektā izklāstīto apsvērumu pamatā ir šis rūpīgi pārdomātais dokuments.

3.9 Citos plānos galvenā uzmanība ir pievērsta pretrunām starp Eiropas tautsaimniecības atlabšanas nepieciešamību un parādu samazināšanu. Pētījumi liecina, ka eirozonā Māstrihtas kritērijos un Stabilitātes un izaugsmes paktā noteiktā fiskālā disciplīna negatīvi ietekmē saimniecisko izaugsmi, salīdzinot ar ASV un Apvienoto Karalisti⁽³⁾. Ironiski, ka finanšu krīze sākās ASV, un tur kā politiska reakcija sekoja milzīgs fiskāls un monetārais stimuls, lai novērstu negatīvo ciklisko ietekmi. Eirozonas makroekonomisko politiku negatīvi ietekmēja inerce saistībā ar politiskiem aizspriedumiem par labu monetārai stabilitātei, nevis izaugsmei. Lai arī tas ir saprotams, ņemot vērā ticamības radīšanu vienotajai valūtai un ECB, šobrīd minēto faktoru varētu uzskatīt kā potenciāli bremzējošu tautsaimniecības atlabšanas procesā. Šajā sakarā varētu argumentēt, ka, Stabilitātes un izaugsmes paktā nosakot elastīgākas robežvērtības, varētu sekmēt tautsaimniecības atveseļošanu un atrisināt parādu krīzi.

3.10 Tiek apgalvots, ka, īstenojot jebkuru politiku vai pasākumus iestāžu līmenī, ar valsts parādu samazināšanu saistītie jautājumi būtu jārisina, neapdraudot Eiropas tautsaimniecības atlabšanas programmu. Viens no veidiem, kā to panākt, varētu būt parādu samazināšanas un investīciju palielināšanas procesu apvienošana, lai novērstu parādu samazināšanas radīto deflācijas ietekmi. Minētais priekšlikums ir balstīts uz *Delors* Balto grāmatu par izaugsmi, konkurētspēju un nodarbinātību, kas publicēta 1993. gadā un kurā galvenā uzmanība pievērsta parādsaistību nodošanas iespējai. Tādējādi katras dalībvalsts valsts parāda daļu varētu pārvērst Eiropas Savienības obligācijās. Parādsaistību nodošanas gadījumā dalībvalstīm saglabātos pienākums nodrošināt eiroobligācijās pārvērstās parāda daļas apkalpošanu. Tādēļ tas nenozīmētu parāda norakstīšanu, ne arī aizņēmuma summas palielināšanu dalībvalstīm, kuras saskaras ar parādu radītām problēmām; šādā veidā samazinātos attiecīgās daļas apkalpošanas izmaksas. Minētā priekšlikuma atbalstītāji apgalvo, ka tas atbilstu pastāvošajām Līguma pamatnostādņēm. Līdz ar parādsaistību nodošanu ir arī ierosinājums Eiropas Investīciju bankai (EIB) un valstu finanšu iestādēm paplašināt aizdevumu Eiropas tautsaimniecības atlabšanas programmas finansēšanai un mazināt sekas, kas saistītas ar darba algas un tirdzniecības apjomu samazināšanos agresīvas parādu samazināšanas dēļ⁽⁴⁾.

3.11 Lai risinātu parādu krīzi, oficiāli pasākumi tika paredzēti Padomes ārpuskārtas sanāksmē 2010. gada 9. maijā. Tie aptver arī Eiropas Finanšu stabilizācijas mehānisma (EFSM) izveidi, pamatojoties uz LESD 122. panta 2. punktu (ārkārtēji gadījumi) un eirozonas dalībvalstu valdību vienošanos. EFSM rīcībā ir 60 miljardi *euro*, un tam ir līdzīgi darbības noteikumi kā SVF. Turklāt ir izveidota īpašam nolūkam dibināta struktūra, kas turpmāk tekstā norādīta kā Eiropas Finanšu stabilizācijas instru-

ments (EFSF). Tā darbosies trīs gadus, un tās rīcībā būs 690 miljardi *euro*, lai atbalstītu eirozonas dalībvalstis, kas saskaras ar īpaši lielām finansiālām grūtībām. Bez tam Eiropas Centrālā banka (ECB) ir sākusi intervenci obligāciju tirgos, uzpērkot finanšu grūtībās nonākušo valstu parādzīmes.

3.12 Šiem jaunajiem pasākumiem ir vairāki svarīgi aspekti. Pirmkārt, tie nav lēta finansējuma iespējas; attiecīgā dalībvalstis ar Komisijas starpniecību atmaksās visus procentus un galvenos aizdevumus. Šajā ziņā EFSM nav "glābšanas fonds" un tādējādi atbilst 125. panta noteikumiem. Otrkārt, EFSM un EFSF mehānismu pamatā ir kredītlīnijas, nevis budžeta pozīcijas, un tādējādi par tiem pieņemtie lēmumi ir lēmumi par "pašu resursiem". Treškārt, EFSF darbosies trīs gadus, bet tā ietekme var būt jūtama vairākus gadus pēc tam, ja tas emitēs obligācijas ar garākiem termiņiem. Ceturtkārt, ir paredzēts, ka EFSF emitēs obligācijas, ko līdz 120 % garantēs visas ES dalībvalstis; paredzēts, ka šīm obligācijām būs AAA reitings, tādējādi pēc iespējas samazinot to apkalpošanas izmaksas⁽⁵⁾. Visbeidzot EFSM izveide skaidri liecina, ka EMS stingrākais atbalsts joprojām ir ES solidaritāte.

3.13 Tas, kādā mērā priekšlikumi par EFSM sekmēs pašreizējās parādu krīzes efektīvu risināšanu, kļūs skaidrs nākamajos mēnešos un būs atkarīgs no tā, cik lielā mērā atsevišķas dalībvalstis veiks fiskālos pielāgojumus, ko pieprasa ES un SVF. Eiropas Savienība ir atkārtoti apliecinājusi vēlmi stiprināt fiskālo disciplīnu un izveidot pastāvīgu sistēmu krīžu gadījumiem. Saskaņā ar šo priekšlikumu ir izteiktas idejas, ka EFSM un EFSM mehānismi varētu būt pastāvīgi, bet tas būs grūti sasniedzams, jo šāds lēmums vienprātīgi jāapstiprina visām dalībvalstīm. Tas, ka trūkst saturīgu priekšlikumu par pasākumiem iespējamo valsts parāda krīžu gadījumā, norāda, ka politikas veidotāji ideju par šādām pastāvīgām struktūrām neatbalstīs. Lai arī tas ir pilnībā saprotams, tas neizslēdz šādu krīžu iespējamību.

4. Gūtā pieredze

4.1 Ir kļuvis skaidrs, ka no parādu krīzes varēja izvairīties, ja dalībvalstis un ES būtu labāka pārvaldība, un kļūdas pārvaldībā nekādā gadījumā turpmāk nedrīkst atkārtot. Tāpēc darba grupa ekonomikas politikas saskaņošanas jautājumos ir paziņojusi par vairākiem pasākumiem budžeta uzraudzības pastiprināšanai saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes paktu. Minētie pasākumi aptver dalībvalstu budžeta projektu uzraudzību, sankciju par

⁽³⁾ Skatīt J.P. un F. Saraceno: "Eiropa: Cik dziļa ir krīze? Dažādi rezultāti — politikas pasākumi un strukturāli faktori" (*Europe: How deep is a Crisis? Policy Responses and Structural Factors Behind Diverging Performances*) *Journal of Globalisation and Development*. 1 sējums, 1. jautājums, Berkeley Electronic Press. 2010. gads.

⁽⁴⁾ Skatīt minētos priekšlikumus pilnā apjomā *Holland, S.: "A European Monetary Fund, Recovery and Cohesion" in Insight*, <http://www.insightweb.it/web/note/136> (skatīts 2010. gada 10. jūnijā).

⁽⁵⁾ Visas galvenās kredītreitingu aģentūras 21. septembrī paziņoja, ka tās EFSF izniegtam parādam piešķirs AAA reitingu.

parādu sliekšņa neievērošanu 3 % un 60 % apjomā ātrāku piemērošanu, pārmērīga deficīta procedūru, ja parādu samazināšana nenotiek pietiekami savlaicīgi, kā arī valstu statistikas biroju lielāku neatkarību no attiecīgo valstu valdībām.

4.2 Nozīmīgāko kredītvērtējuma aģentūru loma un darbība visā finanšu un parādu krīzes laikā ir bijusi neapmierinoša, lai neteiktu vairāk⁽⁶⁾. Kanclere Merkele ir ierosinājusi izveidot jaunu, neatkarīgu Eiropas kredītvērtēšanas aģentūru, kura konkurētu ar trim lielajām esošajām aģentūrām⁽⁷⁾. Izteikts ierosinājums arī piešķirt pilnvaras Eurostat sniegt dalībvalstu publisko finanšu novērtējumu. Ja šādas pilnvaras jau būtu piešķirtas iepriekš, Eurostat būtu varējis savlaicīgāk brīdināt par Grieķijas parāda krīzi⁽⁸⁾.

Briselē, 2010. gada 21. oktobrī

4.3 Komisija ir saņēmusi kritiku, ka tai ir trūcis modrības un proaktivitātes, lai nodrošinātu datu par valstu publiskajām finansēm kvalitāti. Šis jautājums ir saistīts ar plašākiem jautājumiem, proti, uzraudzību, rūpīgu pārbaudi un atbilstību, kas ir cēlonis Stabilitātes un izaugsmes pakta mehānismu neveiksmēm. Īstenojot ikvienu ilgāka termiņa pasākumu, šie jautājumu efektīvi jārisina.

4.4 Grieķijā, Spānijā un Portugālē nevajadzēja īstenot banku glābšanas plānus, ko finansē nodokļu maksātāji, savukārt šādi plāni citur Eiropas Savienībā un ASV ir palīdzējuši radīt nepieredzētu spiedienu uz valsts obligāciju tirgiem un paātrinājuši krīzes iestāšanos. Ir būtiski pasaules banku sistēmā īstenot efektīvas reformas, lai novērsu šādu finansiālās, ekonomiskās un sociālās nestabilitātes atkārtosanos.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ Visaptverošai diskusijai par kredītvērtējuma aģentūru darbības nepilnībām skatīt ASV Vērtspapīru un valūtas maiņas komisijas (SEC) dokumentu "Summary Report of Issues Identified in the Commission Staff's Examinations of Select Credit Rating Agencies", <http://www.sec.gov/news/studies/2008/craexamination070808.pdf>, (skatīts 2010. gada 10. jūnijā).

⁽⁷⁾ *Irish Times* ziņo par Vācijas kancleres norādēm, ka jaunā aģentūra "protams, būtu politiski neatkarīga" un "būtu virzīta uz ilgtspējīgu tautsaimniecību, un ne tik ļoti orientēta uz īstermiņa darbību", *Irish Times*, 2010. gada 21. maijā.

⁽⁸⁾ Eiropas Kopienas Statistikas biroja apmeklējuma laikā mūs informēja, ka tas vairākkārt ir brīdinājis par Grieķijas lielo deficītu un valsts parāda krīzi, bet nav ticis uzklauss.